

Nationalmuseets Tranquebar Initiativ

– kulturmøder før og nu i den tidligere danske handelsstation Tranquebar

Af Einar Lund Jensen, Projektkoordinator på Nationalmuseets Tranquebar Initiativ

Fra 1620 til 1845 var Tranquebar i Sydøstindien en dansk handelsstation. I mere end 200 år fandt der i tilknytning til handelsstationen et kulturmøde sted, som er en del af såvel den danske som den indiske historie. Nationalmuseets Tranquebar Initiativ er et tværvideenskabeligt og internationalt samarbejde omkring forskning og forskningsbaserede aktiviteter i forbindelse med det indisk-danske kulturmøde før og nu i Tranquebar. Aktiviteterne sker i samarbejde med indiske forskere og institutioner, og et af målene er at skabe en bred formidling af resultaterne og dermed tilvejebringelse af viden om det indisk-danske kulturmøde til såvel den indiske som den danske befolkning.

Indledning

I 2003 foretog Nationalmuseet en reorganisering af sine virkefelter og i denne forbindelse blev en række såkaldte kerneområder identificeret og styrket. For Nationalmuseets udenlandske samlinger gælder det bl.a. de oversøiske områder, hvor Danmark historisk har haft mere permanente og geopolitiske interesser. Tranquebar i Sydøstindien er et sådant kerneområde.

Tranquebar – en tidligere dansk handelsstation

I 1618 sendte Christian 4. en ekspedition af sted til Ceylon og Indien med det formål at skabe en platform, hvorfra man fra dansk side kunne engagere sig i handelen med Ostindien. Efter at et forsøg på at etablere sig på Ceylon var mislykkedes, fik ekspeditionen efter et lidt tilfældigt hændelsesforløb kontakt til en lokal indisk konge, nayak'en af Thanjavur. Den danske ekspeditionsleder Ove Gjedde indgik i 1620 en aftale med nayak'en om at etablere en handelsstation ved fiskerlandsbyen Tharangambadi, hvis navn på dansk blev til Tranquebar. Som en del af aftalen blev der til handelsstationen knyttet et landområde, hvis indbyggere skulle betale skat til danskerne, mens danskerne til gengæld skulle betale en årlig tribut til nayak'en.

Ved Tranquebar byggede man fortet Dansborg og efterhånden voksede en lille by op i tilknytning til fortet med en blanding af bygninger præget af europæisk og lokal byggestil. I 1706 etablerede to missionærer fra Halle i Tyskland den første kristne

mission i Indien overhovedet, og kirke og skoler har siden præget Tranquebar. Handelsudbyttet var meget vekslende, i perioder kunne der således gå flere år uden forbindelse til Danmark, mens den såkaldte Florissante Handelsperiode i slutningen af 1700-tallet indbragte de danske købmænd store fortjenester. Danmark magtede imidlertid ikke i det lange løb at tage konkurrencen op med de stærkere kolonimagter, og i 1845 blev Tranquebar solgt til England.

Siden er udviklingen gået uden om Tranquebar, der i dag hører ind under den indiske delstat Tamil Nadu. Befolkningen lever først og fremmest af fiskeri og lidt landbrug. Det betyder, at der ikke er sket store forandringer i byen, og at en stor del af de gamle bygninger er bevaret. Ikke alle er i lige god stand, men de står tilbage som vidnesbyrd om en periode præget af kulturmødet mellem indere og danskere. De sidste års undersøgelser og besøg i området, og ikke mindst restaureringen af Fort Dansborg i 2002-2004 og etableringen af en lille udstilling på fortet, har desuden skærpet den lokale befolknings opmærksomhed på, at området i en periode har været skueplads for aktiviteter og begivenheder i en fælles indisk-dansk fortid.

Forskning om Tranquebar

Gennem de sidste ca. 30 år er der gennemført en del undersøgelser omkring Tranquebar med fokus på fx økonomiske og kolonipolitiske forhold, dansk handel under fremmed flag, koloniadministration, kulturmødet, missionen, sejlads, arkitekturhistorie,

livet i Tranquebar i dag, og inden for det sidste år et pilotprojekt om de umiddelbare følger af tsunamien i 2004 (Feldbæk 1980, Colding 1985, Fihl 1988, Hansen 2005, Hastrup 2005, Bugge 2005).

Med Tranquebar Initiativet er det Nationalmuseets ambition at samle forskellige kræfter i en fælles bestræbelse for at skabe et storstilet og bredt funderet grundlag for forskning og forskningsbaserede aktiviteter. Som led i styrkelsen af netværket vil der i såvel Danmark som i Indien blive arrangeret en række workshops og seminarer, hvor igangværende aktiviteter kan blive fremlagt og diskuteret, og hvor ideer til mulige nye tiltag vil kunne opstå eller blive afprøvet. En vigtig dimension er uddannelsen af kommende forskere indenfor området, og derfor er en del af projekterne formuleret som ph.d.-projekter. Dermed forsøges kontinuiteten og fremtidens forskning og formidling sikret.

Organisatorisk er Tranquebar Initiativet forankret på Nationalmuseet i Forsknings- og Formidlingsafdelingen og som et arbejdsområde under Etnografisk Samling. En projektkoordinator skal koordinere etablering af kontakter til interne og eksterne samarbejdspartnere, opbygningen af de nødvendige rammer omkring Initiativet og stå for en række andre praktiske opgaver. Et forskningsprofessorat skal ud over egen forskning bl.a. sikre den faglige ledelse, kvaliteten i nye forskningsprojekter og kontakten til andre forskningsmiljøer.

Tranquebar Initiativet

Med Tranquebar Initiativet initieres således en række projekter, der tilsammen dækker indsamling, udstillinger og restaurering samt forskning inden for områder som historie, etnografi, arkæologi, geografi, litteratur m.m. Det samlede projekt, som det er formuleret nu, indeholder 30 enkeltprojekter med et samlet budget på knap 30 mill. kr. Initiativet planlægges at finde sted i en 5-årig periode. De enkelte projekter er af vidt forskelligt omfang fra eksempelvis projekter på få måneder til 3-årige ph.d.-projekter, og kan, når fornøden finansiering er fundet, iværksættes inden for den 5-årige periode. Alle projekter vil være eksternt finansierede. Det forventes desuden, at igangsættelsen af Initiativet vil skabe en synergieffekt, så yderligere projekter vil blive genereret i løbet af projektperioden.

Ønsket er at skabe et bredt interdisciplinært og internationalt samarbejde, der også kan føre ud over Initiativets periode. Samarbejdet med udlandet vil naturligt nok især foregå med indiske institutioner og forskere. Derigennem sigtes på at skabe en vidensopbygning og en vidensoverførsel landene imellem. En formidling af dette vil kunne ligge til grund for et større kendskab til den fælles historie og en større forståelse for nutidige forhold og problemstillinger.

Initiativets mål

Inden for Tranquebar Initiativet er opsat nogle overordnede mål, der kan opstilles i følgende otte punkter:

1. At sætte fokus på dansk historie i det 17. til 19. århundrede, en periode som bl.a. ikke kan forstås uden at inddrage det danske engagement i kolonierne.
2. At deltage i bevaringen af de fysiske levn fra den dansk-indiske periode, særligt bygningerne i Tranquebar by og de omkringliggende haver.
3. At igangsætte en ny etnografisk indsamling fra Tranquebar. De nye indsamlinger skal sammen med eksisterende samlinger danne grundlag for kommende udstillinger.
4. At tilvejebringe viden om forholdene i Tranquebar i dag.
5. At skabe et netværk mellem individuelle forskere og institutioner i Danmark, Indien og andre lande.
6. At styrke et tværfagligt samarbejde mellem personer og institutioner, der beskæftiger sig med Tranquebar.
7. At skabe en model for fremtidig dansk forskningssamarbejde med ikke-europæiske lande.
8. At formidle Tranquebar Initiativets resultater bredt ud til offentligheden]. Ud over løbende artikler m.m. fra de enkelte projekter planlægges det fx ved slutningen af den 5-årige periode at udgive et stort værk, hvori de vigtigste resultater samles.

Igangværende aktiviteter

En række projekter er finansierede og er enten i gang eller ved at blive igangsat. Derudover har Nationalmuseet som en naturlig forlængelse af Tranquebar Initiativet deltaget i andre aktiviteter i

Tranquebar. De følgende eksempler illustrerer på udmærket vis bredden i Tranquebar Initiativet.

Guvernørens Hus er en centralt placeret bygning ud til den såkaldte paradeplads, lige over for det gamle Fort Dansborg. Bygningen er opført i slutningen af 1700-tallet og var frem til 1845 bolig for den danske guvernør og langs den sydøstindiske kyst kendt som en arkitektonisk perle. Efter englændernes overtagelse af Tranquebar mistede bygningen imidlertid sin betydning og er i 1900-

tallet bl.a. anvendt som saltlager. Der er nu planer om at foretage en restaurering af denne fælles kulturarv i et samarbejde mellem Nationalmuseet og indiske institutioner. Sidstnævnte skal stå for selve restaureringen og den efterfølgende anvendelse og vedligeholdelse af bygningen. Nationalmuseet har fra en anonym fond modtaget de nødvendige midler – et beløb på 3. mill. kr. – til restaureringen, og lige nu afventes de nødvendige tilladelser fra myndighederne for at komme i gang.

Guvernørens Hus var omkring 1800 et stateligt hus kendt og beundret videnom. I dag er bygningen tæt på at være en ruin, og da de tilbagevendende monsuner øger nedbrydningen kraftigt, er det i sidste øjeblik med en restaurering, hvis bygningen skal reddes. Foto: Einar Lund Jensen.

Nygade Kirkegård blev etableret samtidig med Dansborg i begyndelsen af 1600-tallet og har været i brug op til slutningen af 1800-tallet. På kirkegården er registreret 38 gravsten og – monumenter, af hvilke en større del er beskadigede (Kryger og Gasparski 2002). Kirkegården ejes af den indiske kirkelige organisation *CSI* (The Church of South India), der har givet den danske *Foreningen Tranquebar* tilladelse til at forestå nødvendige restaureringer og sikring af gravsten og –

monumenter, samt til at fjerne en del sand, der med tiden er føjet ind over kirkegården. Da Nationalmuseet har erfaringer med restaurering og vedligeholdelse af fortidsminder, har vi deltaget i dette arbejde, der foruden det rent konkrete restaureringsarbejde også har givet mulighed for at udvikle viden om materialer og teknikker i det varme klima, der kan være til stor gavn i forbindelse med senere projekter. Der er værd at bemærke, at en del af arbejdsstyrken består af

kvinder, som deltager i et lokalt uddannelsesprojekt finansieret af en dansk fond, hvor formålet er at oplære lavkaste kvinder indenfor murerfaget.

Som led i Nationalmuseets Tranquebar Initiativ har Carlsbergfondet i 2005 ydet en forskningsbevilling til dataindsamling med henblik på at belyse fiskernes genetablering af et normalt liv i Tranquebar efter tsunamien, der den 26. december 2004 ramte den del af byen, hvor fiskerne boede, og som kostede 7-800 mennesker livet. Bevillingen har muliggjort, at en forskningsassistent har kunnet udføre 2 måneders feltarbejde i Tranquebar fra midt februar til midt april 2005 og efterfølgende kunnet systematisere det indsamlede materiale frem til november. Det har dannet baggrund for udformningen af et ph.d.-projekt med titlen *Tsunamien i Tranquebar. Social rekonstruktion og opfattelse af risiko efter flodbølgekatastrofen*. Ph.d. stipendiet er med en bevilling fra Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation tildelt cand. mag. Frida Hastrup, der er placeret under Center for

Komparative Kulturstudier, Københavns Universitet, men som også er tilknyttet som en del af Tranquebar Initiativet.

Endelig har en donation fra en privat fond sikret en række projekters deltagelse i den verdensomspændende Galathea3 ekspeditionen, der finder sted 2006-2007. Skibet lægger ganske vist ikke til i Tranquebar. I stedet er Tranquebar Initiativet tildelt en virtuel platform til formidling af de i gangværende forskningsprojekter samt andre aktiviteter. De pågældende projekter dækker bredt med emner som srkæologi ved Dansborg, missionen, litteratur, skole- og uddannelseshistorie, påbegyndelsen af trykt litteratur på tamil, moderne økonomiske og sociale forhold m.m.

Tranquebar Initiativet er således allerede godt i gang med spændende projekter og der arbejdes videre på bl.a. at sikre midler til de øvrige projekter eller projekter, der måtte forme sig ud fra de igangværende aktiviteter og planer.

Efter tsunamien har adskillige hjælpeorganisationer bidraget til den materielle opbygning af fiskernes livsgrundlag, bl.a. med donering af nye både i glasfiber. Alle hjælpeorganisationer er meget omhyggelige med at gøre opmærksomme på deres tilstedeværelse som her, hvor donators navn pryder stævnen. Foto: Einar Lund Jensen.

Perspektiv

Nu kunne man jo med god grund spørge, om der ikke blot er tale om et godt gammeldags nationalistisk projekt, hvor der viftes med dannebrog og gøres opmærksom på, hvordan Danmark en gang har gjort sig ude i den store verden.

Nej, det er det ikke! Fokus er ikke på kolonisering og dansk udenrigspolitisk storhedstid – eller måske rettere drømmen om storhed.

Fokus er på kulturmødet. Den danske tilstedeværelse i området indebar et møde mellem to vidt forskellige kulturer, og også i nyere tid har et kulturmøde fundet sted, dog på andre betingelser end i 1600- og 1700-tallet. I de planlagte undersøgelser vil forskere se på konsekvenserne af dette kulturmøde inden for så forskellige områder som fx litteratur, medicin, kost, religion ægteskaber m.m.

Og der er ikke kun tale om en dansk synsvinkel. Kulturmødet skal også behandles ud fra en tamilsk

synsvinkel. Hvilke billeder har og havde den lokale befolkning af de fremmede? Hvilke konsekvenser har og havde den danske tilstedeværelse for den erhvervsmæssige og sociale struktur i området? Og hvilke påvirkninger af den tamilske kultur kan påvises?

Endelig vil de aktiviteter og det samarbejde, som Nationalmuseets Tranquebar Initiativ lægger op til, jo i sig selv være et kulturmøde med flere perspektiver. Forskere og institutioner fra såvel Indien som Danmark skal mødes, og såvel fagligt som kulturelt lære af hinanden. De opnåede resultater skal formidles ud til befolkningen i Danmark og Indien og være med til at skabe viden om fortiden og dermed en større forståelse for forhold i nutiden. Og erfaringerne med Tranquebar Initiativet kan være med til at styrke nye initiativer, der ud fra samme model vil skabe et tværvidenskabeligt og internationalt forsknings-samarbejde.

Litteratur

Colding, L. et.al. 1985

Tranquebar. *Architectura* 9.

Selskabet for Arkitektur-historie, København.

Feldbæk, Ole 1980

Kolonierne i Asien.

I (red. Ellehøj, Svend og Kristof Glamann) *Kolonierne i Asien og Afrika.* Politikens Forlag, København.

Fihl, Esther 1988

Tropekolonien Tranquebar.

Gads Forlag.

Fihl, Esther 1989

Romantikkens billede af ”de fremmede”. Breve fra en dansk missionær i Indien.

I (red. Ole Høiris) *Dansk mental geografi. Danskernes syn på verden – og på sig selv.* Aarhus Universitetsforlag.

Hansen, Hans Munk 2005

Tranquebar. Towns and Buildings of the Danes.

København.

Hastrup, Frida 2005

Tsunami...Bubblegum? – Narratives of Cause and Effect in Tranquebar”

I *NIAS Nytt – Asian Insights*, Nordic Institute for Asian Studies, København, nr. 2.

K.E. Bugge et.al. (red.) 2005

Kirke og samfund i dagens Tranquebar.

Det begyndte i København. Knudepunkter i 300 års indisk-danske relationer i mission.

Kryger, Karin & Lisbeth Gasparski 2002

Tranquebar: Kirkegårde og gravminder.

Kunstakademiets Arkitektskoles Forlag, København.